

KEREM ÇALIŞKAN. 1950 Balıkesir doğumlu. 1970’de İstanbul Alman Lisesi’nden mezun oldu.

Gazeteciliğe *Aydınlık* gazetesi İşçi-Sendika servisinde (1977-80) başladı.

1983-1992 arasında *Cumhuriyet* gazetesinde editörlük, dizi yazarı şefliği ve yazışları müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1992-94 arasında *Sabah* gazetesi yazışlarında çalıştı.

Kurucu ekibi arasında bulunduğu *Yeni Yüzyıl* gazetesinin yazışları müdürlüğünü yaptı. (1994-98)

1999-2001 yılları arasında *Yeni Yüzyıl*’dan ayrılan ekiple birlikte kurduğu NTVMSNBC internet haber sitesini yönetti.

2001-2005 arasında *Tempo* dergisi genel yayın yönetmenliğini yaptıktan sonra Hürriyet Avrupa’nın yayın yönetmeni olarak Frankfurt’ta bulundu (2005-2008). 2009’da bir süre Hürriyet yazışları müdürü olarak görev yaptı. 2009-2011 yıllarında euractiv.com.tr haber sitesi yayın yönetmeni oldu.

2013 Ocak-Ekim ayları arasında *Yurt* gazetesi bünyesindeki *Bağımsız* dergisinin yayın yönetmeni oldu. Temmuz 2014’e kadar *Yurt* gazetesi yayın direktörlüğünü üstlendi. Halen serbest gazetecilik yapan Çalışkan, Alman şairi Bertolt Brecht’in *Aşk Şiirleri* ve *Tiyatro Şiirleri* ile Alman sinema yönetmeni Wim Wenders’in biyografi kitabını Türkçeye kazandırdı.

Son dönemde yakın tarihe yönelik çeşitli analiz ve derlemeler üzerine çalışıyor. Bu kapsamda 100 Yılla Yüzleşme dizisinden üç kitabı yayımlandı: *100 Yılın Rövanşı*; *100 Yılın Darbesi-Babıâli Baskını* ve *100 Yılın Örgütü-İttihat ve Terakki*; *Herkes İçin Osmanlı* (2016); Yazarın *Alman Cihadı ve Ermeni Sürgünü* (Remzi Kitabevi 2015); *M. Kemal’in İsyân Muhtırası* (2017) *Miras –Atatürk’ün 7 Emaneti* (2017) araştırma kitapları ile *İstanbul* (Friedrich Schrader, Remzi Kitabevi 2015) ve *Tao Te Ching* (2018) adlı çevirisi vardır.

KEREM ÇALIŞKAN

1919
Mustafa Kemal
Mucizesi

Remzi Kitabevi

1919 MUSTAFA KEMAL MUCİZESİ / Kerem Çalışkan

© Remzi Kitabevi, 2019

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Öner Ciravođlu

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1889-0

BİRİNCİ BASIM: Şubat 2019

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika No: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 12068 / Tel (212) 629 0615

Cilt: Çifçi Mücellit, 100. Yıl Mah. Matbaacılar Sitesi

5. Cad. No: 24-25 Bağcılar-İstanbul

Tel (212) 629 4783

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	7
BÖLÜM 1: ‘Sürgün General’ İstanbul’a Dönüyor	9
BÖLÜM 2: Osmanlı’nın Son Savaşı: Ordusunu Kurtaran Komutan.....	19
BÖLÜM 3: Mustafa Kemal Mondros’u Tanımıyor.....	26
BÖLÜM 4: “Geldikleri Gibi Giderler”	38
BÖLÜM 5: Milli Dava Peşinde Gizli Planlar	53
BÖLÜM 6: Paris Konferansı ve Anadolu’da Paylaşım Yarışı.....	65
BÖLÜM 7: Mustafa Kemal Görev İçin İktidar ile İlişki Arıyor.....	82
BÖLÜM 8: Mustafa Kemal ve Milli Mukavemet Kararı	105
BÖLÜM 9: Mustafa Kemal Samsun’a Çıkıyor	113
BÖLÜM 10: Erzurum’da Gizli Komite	131
BÖLÜM 11: Mustafa Kemal Damat Ferit’i Düşürüyor	150
BÖLÜM 12: Komutanlar Toplantısı.....	167
BÖLÜM 13: 1920 TBMM’ye Giden Yol.....	181
BÖLÜM 14: 1919 Atatürk Mucizesi’nin Değerlendirilmesi.....	186
KAYNAKÇA	211

SUNUŞ

1919 yılı Mustafa Kemal'in Türk milletine liderlik ederek Kurtuluş Savaşı'nı başlattığı yıldır. En imkânsız şartlarda 'Ya İstiklal Ya Ölüm' sloganıyla başlayan bu savaş, 1919-1923 arası 5 yıllık müthiş bir mücadele sonucu Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile noktalandı.

Bu inanılmaz maceranın başlamasınının 100. yılında, Türkiye Cumhuriyeti yurttaşları olarak 1919'a ve Mustafa Kemal mucizesine yeniden eğilmek, derinliğini ve anlamını yeniden kavramak gerektiğini düşünüyoruz. Bunun ülkemizin bugününe ve yarınına ışık tutacağına inanıyoruz.

Mustafa Kemal 1919'un o en karanlık günlerinde, hangi şartlar altında mücadeleye atıldığını en çarpıcı sözlerle kendisi anlatır. 1927'de söylediği ünlü NUTUK'un sonunda yeralan 'Gençliğe Hitabe'de Mustafa Kemal 1919 yılında, Samsun'a çıkarken ülkenin içinde bulunduğu şartları anlatmıştır.

Mustafa Kemal'in çizdiği o tablo, 1919 yılında Samsun'a çıktığı zaman karşısında bulunduğu memleket tablosudur. Gerçekten vatanın bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve her köşesi bilfiil işgal edilmiştir.

100 yıl sonra Mustafa Kemal'in 1919 yılına gelişini, bu yıl içindeki faaliyetlerini, Anadolu'ya geçişini ve çevresine topladığı dar kadro ile birlikte adım adım İstiklal Savaşı'nı örgütleyişini yeni bir perspektifle ele almak istiyoruz. 'Mustafa Kemal mucizesini'nin doğuşuna 100 yıllık bir perspektiften yeni bir gözle, daha nesnel ve gerçekçi bir şekilde bakmak gerekiyor.

Bu kitapta 1919 yılını Mustafa Kemal'in öyküsü etrafında

adım adım ele alıyoruz. Onun attığı adımların arka planına ve dünya sahnesindeki yerine de ışık tutmak istiyoruz.

Mustafa Kemal, hakkında en çok kitap, eser, analiz ve araştırma yazılan dünya lideridir. Ölümünden 80 yıl sonra bu kadar 'güncelleşen' ve adeta 'yeniden keşfedilen' bir lidere dünya tanık olmamıştır. Ölümünün 80. yılında Türkiye'de yayınlanan ve kısa sürede büyük ilgi gören Atatürk kitapları bu mucizenin en son kanıtıdır. Atatürk günümüz Türkiye'sini kişisel öyküsünde gizleyen billur ve şeffaf bir prizma gibidir. Baktığınız açıya göre onun çeşitli renklerini yeniden keşfedebilir, ülkeye onun prizmasından bakarak birçok gerçeği görürsünüz.

Kişiliği, dehası, fikirleri, ülküleri, amaçları ve tutkuları ile bugün de Türkiye'nin insanlarına yol göstermektedir. Atatürk mucizesi 100 yıl sonra dimdik ayakta. En karanlık gecelerin şafağında doğan pırıl pırıl bir güneş gibi her sabah yeniden ülkemizin insanlarına umut saçar.

1919 yılı Türkiye için böyle bir güneştir. 100 yıl sonra, Mustafa Kemal'in izinde 1919'u yeniden masaya yatırmak, bir hazine sandığını açmak, gizli bir bilgelik kitabının sayfalarını çevirmek kadar heyecan vericidir.

Bu heyecanlı öyküyü daha iyi kavramak için Mustafa Kemal'in 1919 yılı boyunca yaşayacağı olayları, 1918 yaz aylarından başlatıyor, 1919'dan 4 ay sonra 23 Nisan 1920'de, TBMM'nin açılışı ile noktıyoruz. Bu devre, Mustafa Kemal'in 5 yıllık İstiklal Savaşı'nın ilk dönemidir. Bu dönemin 100 yılını ışığında değerlendirmesi kitabın son bölümünde yer alıyor.

BÖLÜM 1

'Sürgün General' İstanbul'a Dönüyor

Tarih 5 Temmuz 1918...

Karlsbad'daki Mustafa Kemal'e bir haber gelir.

Sultan Reşat iki gün önce ölmüş, Vahdettin tahta çıkmıştır. Mustafa Kemal İstanbul'da olmadığına üzülür...

Dört yıldır bütün dehşetiyle yeryüzünü kan ve ateşe boğan Dünya Savaşı, 1918 yılının yaz aylarında yavaş yavaş sonuna doğru yaklaşırken, Mustafa Kemal bir yıldır 'siyasi sürgün' olarak cephelelerden uzaktı...

Büyük savaşta, Çanakkale'de düşmanı denize döken, Doğu'da Rus ordularını püskürten, Suriye'de İngiliz saldırılarını göğüsleyen 37 yaşındaki bu genç Osmanlı paşası, bir yıldır karargâh çadırlarında yatmamış, savaş alanlarının toz ve barutunu solumamıştı...

Mustafa Kemal 1918 yazını Karlsbad'da 'zoraki sürgün' olarak karşıladı... Görünüşte böbrek rahatsızlığından dolayı kaplıcada tedavideydi, aslında Enver Paşa'nın İstanbul'dan uzaklaştırdığı 'asi bir general'di.

Önce Enver Paşa tarafından Veliht Vahdettin ile Almanya seyahatine yollanmış, 1918 Mayıs'ında ise bu kez kendi isteğiyle böbrek tedavisi için yine onun tarafından Karlsbad'a gönderilmişti.

Onunla aynı yaştaki Enver Paşa o sırada Osmanlı ordusunun başında, ülkeye mutlak hakim durumda bir askeri diktatördür. Talat Paşa ile birlikte, İttihat Terakki'nin önde gelen iki liderinden biri olarak iktidar onun demir pençesi altındadır. 1913'teki

Babıali baskınından, hükümeti devirdikleri o darbeden sonra, yönetim bu ikilinin elindedir. İttihat ve Terakki Cemiyeti, savaş şartlarında 1914-1918 arası Enver-Talat ikilisinin iradesine tabi olmuştur. Savaş nedeniyle asıl söz sahibi olan Enver Paşa'dır.

Enver Paşa, savaş için gereken para ve silah Almanya'dan geldiği için, tümüyle Alman Genelkurmayı'nın, Berlin'in emir ve kumandasına girmiştir. Almanların nihai zaferine inanmıştır. Osmanlı ordusu Almanların denetimi altındadır.

İTC YÖNETİMİ TARAFINDAN DIŞLANIYOR

Mustafa Kemal, 1907'den beri Selanik'te İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (İTC) içinde olmuş, ancak yine başından beri İTC yönetimi ile çatışmıştır. Bu nedenle İTC tarafından dışlanmış ve cemiyet içinde 'muhalif' pozisyonda kalmıştır. İTC yönetimi tarafından çeşitli sürgün görevlere gönderilmiştir. Siyasi çalkantılar içinde Enver-Talat tarafından yollandığı Sofya'da diplomatik görevdeyken, kendi ısrarı sonucu 1915 yılı başında cepheye Çanakkale'ye gelmiştir. Almanya'nın savaşı kazanacağına, başından beri inanmayacak, ancak ülke savunmasında üstüne düşen görevi yapacaktır.

1915'te Çanakkale savunmasında oynadığı başarılı kilit rol ile adı öne çıkar ve halk arasında 'Çanakkale kahramanı', 'İstanbul'u kurtaran komutan' olarak tanınmaya başlar. Bundan sonra önce Doğu'da 2. Ordu komutanlığına, sonra Suriye'de 7. Ordu komutanlığına yollanır. Rütbesi artık tuğgeneraldir.

Mustafa Kemal, Suriye cephesinde 7. Ordu komutanıyken, 1917 Eylül ayında hem Enver ve Talat'ı, hem üstüne getirilen Alman Mareşal Falkenhayn'ı şiddetle eleştiren bir 'isyan muhırtırası' yazıp cepheden ayrılınca, Enver Paşa tarafından önce Almanya gezisine, sonra tedavi için Karlsbad'a yollanır. Bunların ikisi de onu İstanbul'dan uzak tutmak için ayarlanmış sürgün

niteliğinde seyahatlerdir. 1918 yılı yaz aylarında işte bu nedenle Karlsbad'da bir kez daha sürgündedir...

KARLSBAD'DA TOPLUMSAL DEVRİM HAYALLERİ

Karlsbad (Karlovy Vary), savaş şartlarına rağmen, Batı dünyasının zengin tabakalarının tedavi için bulunduğu, danslı, eğlenceli ortamı ile keyifli bir kaplıca kentidir. Burası Almanya sınırında, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun toprakları içindedir.

Yakışıklı, sarışın mavi gözlü genç bir tuğgeneral olan Mustafa Kemal, Karlsbad kaplıcalarında tedavi görmektedir. Kaldığı pansiyonda bir kadından Almanca dersi alır, geceleri o sırada oradaki bir otelde bulunan Cemal Paşa'nın eşi ile sohbet eder, yüksek avizeli aydınlık salonlarda Viyana valsleri yapan çiftleri izler. Kendisi de ateşemiliter olduğu dönemde Sofya salonlarında önde gelen usta dansçılar arasındadır.

"Ne olacak bu memleketin hali?" diye sürekli düşünmek dışında Mustafa Kemal'in keyfi yerindedir. Bir gün iktidar eline geçerse, tepeden yapacağı 'darbe gibi' modern reformlarla, halkı eğitip kendi düzeyine çıkarmanın, Türk kadınına peçe ve çarşaf-tan kurtarıp, erkekler ile aynı salonlarda dans edecek çağdaş bir düzeye getirmenin hayalleri içindedir...

PADIŞAH ÖLÜNCE GELEN ÇAĞRI

5 Temmuz 1918'de Karlsbad'da yaşlı padişah Sultan Reşat'ın öldüğü, Şehzade Vahdettin'in tahta çıktığı haberini alır. O sırada İstanbul'da olmadığına üzüdür, birlikte Almanya seyahati yaptığı Vahdettin ile daha yakın ilişki kurmadığı ve Karlsbad'a gelirken ona veda etmediği için kendine biraz kızar. Yeni padişaha bir tebrik telgrafi çeker...

Sonra İzzet Paşa'nın Padişah Vahdettin'e 'Yaver-i Ekrem'

(Başyaver) olarak atandığı haberi gelir. Mustafa Kemal, bu görevin ‘askeri danışmanlık’ ötesinde, belki Enver Paşa’nın etkisini azaltacak bir tür gölge genelkurmay başkanlığı gibi olduğunu düşünüp biraz umutlanır. İzzet Paşa, Doğu’da 2. Ordu’da Mustafa Kemal’in komutanı olmuştur. Birbirlerini tanır, bilirler. Sonra Mustafa Kemal onun yerine 2. Ordu Komutanlığı’na gelmiştir...

MUSTAFA KEMAL UMUTLA İSTANBUL’A GELİYOR

Bir süre sonra yaveri Cevat Abbas’tan “Vaziyet teşrifinizi icap etmektedir” tarzı bir telgraf alır. Acaba kendisine mühim bir görev mi verilecektir? Bu beklenti içindedir. 27 Temmuz’da Karlsbad’dan yola çıkar. Ancak yakalandığı İspanyol nezlesi nedeniyle birkaç gün Viyana’da kalıp tedavi görür.

Tarih 2 Ağustos 1918...

Mustafa Kemal İstanbul’a döner. İlk işi Pera Palas’ta İzzet Paşa ile görüşmek olmuştur. Ancak bu bir hayal kırıklığıdır. İzzet Paşa ‘Önemli bir şey yok. Siz Vahdettin ile seyahat ettiniz. Ona yakınsınız, yararlı olabilirsiniz diye sizi çağırdım...’ der. İzzet Paşa’nın bazı meseleleri yeni padişaha arz ederken, Mustafa Kemal’in de yanında olup destek vermesini istediği anlaşılır. Hatta Mustafa Kemal, bu konuşmadan sonra yaveri Cevat Abbas’a “Beni bunun için mi çağırdınız be birader?..” diye çıkışır.

Şimdi yeni padişahla görüşme ve düşüncelerini anlatıp, onu yönlendirme ve önemli bir görev alma umudundadır. Gönlünde genelkurmay başkanlığı, hatta Enver Paşa yerine harbiye nazırı olmak vardır. Savaşın sonu yaklaşırken, memleketi gözle görülür şekilde üstüne gelen felaketten kurtarabilmek için istemektedir bu görevleri.

SÜRGÜNE YOLAÇAN ÜNLÜ RAPOR

Peki Enver Paşa niçin Karlsbad'a 'sürgün'e yollamıştır Mustafa Kemal'i?..

Çünkü bir yıl önce 20 Eylül 1917'de iktidarı elinde tutan Enver ve Talat Paşa ikilisine zehir zemberek bir rapor yazmıştı Mustafa Kemal. Savaş boyunca, orduyu ve milleti perişan ettiklerini, bu gidişle Osmanlı devletinin bir gün toptan çökeceğini, ülkeyi 'sömürge' haline getirmek isteyen Almanlara tamamen teslim olduklarını söylemiş, onları ağır bir şekilde suçlamıştır. 'Araplarla Almanya adına ayrı pazarlıklar yapan, Osmanlı'nın borçlandığı altınları hesapsızca saçan, son Türk kanlarını düşüncesizce harcayan', kendisini saf dışı bırakmaya çalışan Alman Mareşal Falkenhayn da Mustafa Kemal'in sert eleştirilerinden nasibini almıştır...

Bununla da kalmamış, Talat ve Enver'in yüzüne tokat gibi çarptığı bu askeri-siyasi raporu özel ulakla, o sırada İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin önde gelen bütün isimlerine göndermiştir. Bu ordu ve cemiyet içinde bir tür 'isyan muhtırası', bir 'siyasi kalkışma'dır.

İktidarı elinde tutan İttihat Terakki'nin en tepedeki iki isminden Talat sadrazam, Enver ise 'Başkumandan vekili', yani padişah vekili ve Harbiye Nazırı'dır. Osmanlı devletini elinde tutan ve yöneten asker ve sivil en üst yöneticilerdir. Mustafa Kemal'in bu iki isme kafa tutması o günün şartlarında Divan-ı Harbe, hatta idama götürebilecek çok ağır bir karşı çıkıştır.

Mustafa Kemal'in raporu İttihat Terakki içinde bomba etkisi yapar. Sonradan öğrendiğine göre, İttihat ve Terakki'nin en üst organı, o meşhur 'Merkez-i Umumi' günlerce toplanıp onun raporunu tartışmıştır...

Peki sonuç? Sonuç hiç!...

İttihat ve Terakki'nin önde gelen isimleri, bütün şöhretleriyle rağmen Enver'e ve Talat'a kafa tutacak kişiler değillerdir...

RAPOR ÖRTBAS EDİLİYOR

Enver ‘Savaş içinde bu tartışmalar olmaz...’ diyerek hepsini susturur. O tarihte hâlâ Almanların ‘Nihai Zaferi’ne inanmaktadır. İttihatçı gazeteler de bunun propagandasını yaparlar. Mustafa Kemal’in raporundan, hiç kimse ve hiçbir gazeteci tek satır bahsetmeye cesaret edemez...

Sonuç, Mustafa Kemal’in bir yıl boyunca her türlü askeri görevden uzak kalması olur. Enver Paşa onu yurtdışına yollayarak İstanbul’dan uzaklaştırır...

Önce Veliâht Vahdettin ile Almanya’ya askeri tetkik gezisine yollar, sonra Karlsbad’a kaplıca tedavisine... Yeter ki İstanbul’da kalıp askeri-siyasi eleştirileri ile baş ağrıtmamasın, İttihat-Terakki yöneticilerininin kafasını karıştırmamasın!.. O artık bir ‘siyasi sürgün’dür...

Herhangi bir askeri disiplin soruşturması açmadı ve ceza girişiminde de bulunamadı Enver, diye düşünür Mustafa Kemal. Çünkü rapor en azından İttihatçı kamuoyuna mal olmuştur ve böyle bir durumda, kendisinden hesap sormaya kalkması, Enver Paşa’nın koltuğunu da sarsacaktır.

İşte bir yıl önceki bu ‘isyan muhtırası’nın sahibi ‘asi general’ Vahdettin tahta geçtikten sonra şimdi yeniden İstanbul’dadır. Padişah Vahdettin ile görüşecektir. Ancak kuşkuludur. Acaba Vahdettin henüz şehzade iken, kendisine Almanya seyahatinde Enver ve Talat aleyhine söylediği onca sözün arkasında duracak mıdır? Mustafa Kemal’e askeri alanda daha büyük yetki ve sorumluluk verecek midir? Bu konuda umut beslemekte tereddüt eder. Çünkü Enver ve Talat hâlâ iktidarda ve güçlüler...

PADIŞAH İLE SONUÇSUZ GÖRÜŞMELER

Mustafa Kemal İstanbul’a döndükten sonra yeni padişah Vahdettin ile üç kez peş peşe görüşür. 5, 9 ve 12 Ağustos’ta (1918). Ancak bu görüşmelerden beklediği gibi bir sonuç çık-

maz. Aksine sonunda hayal kırıklığına uğrar. Kendisini acı bir sürpriz ve Enver Paşa'nın intikamı beklemektedir.

5 Ağustos'taki ilk görüşmede oldukça umutluydu Mustafa Kemal. Yeni padişah Vahdettin ile Almanya seyahatinde kullandığı serbest ve net üslupla konuştu. Vahdettin de oldukça samimi davrandı. Kendi sigarası ile birlikte onunkini de yaktı. Mustafa Kemal yine, başkumandanlık vekilliğini Enver Paşa'dan almasını ve yeni genelkurmay başkanı olarak kendisini tayin etmesini istedi. Vahdettin bu öneriyi sessizce dinledi.

8 Ağustos'ta Vahdettin gerçekten Mustafa Kemal'in dediğini yaptı ve Enver'in 'başkumandan vekili' sıfatını kaldırdı. Enver sadece genelkurmay başkanı olarak kaldı. Osmanlı geleneğine göre 'başkumandan' padişahı. Dünya Savaşı başlangıcında Enver Paşa Harbiye Nazırı olunca, o güne kadar mevcut olmayan 'başkumandan vekili' sıfatını yaratarak üstüne almıştı. Böylece Enver Paşa savaş boyunca Osmanlı ordusunu ve ülkesini fiilen 'padişah vekili' gibi yönetti. Enver Paşa bu dönemin itiraz kabul etmeyen askeri diktatörüydü.

9 Ağustos'ta Mustafa Kemal, Ahmet İzzet Paşa ile birlikte yine padişahla görüştü. Fakat ciddi hiçbir şey konuşulamadı.

12 Ağustos'taki yeni görüşme de Mustafa Kemal yine aynı şeyleri söyler, Vahdettin 'Benim asıl sorunum İstanbul halkını doyurmak' der ve hep yaptığı gibi gözlerini dinlendirir. Mustafa Kemal 'O da önemli, ama kuvveti ele almak daha önemli' diye üsteleryince, Vahdettin, "Ben gereken şeyleri Talat ve Enver Paşa hazretleri ile görüştüm" diyerek Mustafa Kemal'i başından savar.

Bu Mustafa Kemal için ağır ve beklenmedik bir darbedir. Almanya seyahatinde Talat ve Enver hakkında onca atıp tutan Vahdettin, tahta oturunca hemen onların fiili gücüne ve iktidarına teslim olmuştur.

HACI'NIN KOLTUĞUNDAN HAÇI ÇIKTI

Mustafa Kemal bu şaşkınlık anını “Ben tilki tabiatında her entrikanın her gün şahidi olduğum yüzlerce örneğinden biri karşısında bulunduğuma üzüntüyle kanaat getirdim” diyerek hatırlayacaktır.

“Hacı sandığı birinin, koltuğunun altından haçı çıkmıştır”. Padişaha karşı vicdani görevi sona eren Mustafa Kemal’in artık başka çözümler düşünmesi gerekecektir. Ancak onun için ‘yeni sürprizler’ düşünen başkaları da vardır.

Enver Paşa, kendisini ‘başkumandanlık vekili’ gibi üstün bir sıfattan yoksun bırakan Mustafa Kemal’den intikamını çok geçmeden alacaktır.

Tarih 16 Ağustos 1918...

Mustafa Kemal o gün Dolmabahçe Camisi’nde cuma selamlığındaiken padişah namazdan sonra kendisini yanına çağırır.

Mustafa Kemal, padişahın yanındakiler gittikten sonra başbaşa görüşme ister. Ancak Vahdettin yanında iki Alman generali varken, Mustafa Kemal’in ısrarla huzura gelmesini ister.

SİZİ SURİYE’YE KUMANDAN TAYİN ETTİM!

Vahdettin kendisini Suriye Cephesi’ne tayin ettiğini söyleyerek şöyle konuşur:

“Sizi Suriye cephesine kumandan tayin ettim. Oradaki durum önem kazanmış, oraya gitmeniz gerekiyor. Sizden talebim şudur: O tarafları düşman eline geçirmeyeceksiniz! Verdiğim vazifeyi başarıyla yerine getireceğinizden eminim. Derhal o diyara hareket etmelisiniz.”

Mustafa Kemal, bu emrin aslında Enver Paşa’dan geldiğini anlamıştır. Suriye Cephesi’nde artık ciddi bir kuvvet, bir ordu ve güç kalmamıştır. Padişahın dediklerini yapmak imkânsızdır. Ama bunu padişaha o ortamda anlatmak da imkânsızdır.

ENVER PAŞA’NIN İNTİKAMI

Görüşmeden çıkınca karşısında Enver Paşa’nın ‘mütebesim’ çehresini görür.

Ona “Bravo tebrik ederim, muvaffak oldunuz !” der ve ciddi bir tavırla ekler:

“Azizim hiç olmazsa biraz esaslı tedbirler üzerinde konuşalım. Benim bildiğime göre artık Suriye’de ordu, kuvvet, vaziyet isimden ibarettir. Beni oraya göndermekle güzel bir öç alıyorsunuz: sonra görenek dışı bir şey yaptınız... Bizzat padişaha bana emir verdirdiniz!...”

“Enver Paşa gülüyordu” diye hatırlar Mustafa Kemal o anı. “Vehip Paşa da öyle”...

ENVER PAŞA İLE HAYATTA SON KARŞILAŞMA

Mustafa Kemal ve Enver Paşa, her ikisi de o sırada, yaşadıkları bu sahnenin, son karşılaşmaları olduğunu bilmiyorlardı...

Bir daha hayatta hiç yüz yüze gelmediler... Mustafa Kemal’in anılarında Enver Paşa’nın yüzü giderek solan o son ‘mütebesim’ hayali ile kaldı...

Mustafa Kemal, daha sonra Suriye Cephesi’ne 7. Ordu’ya atanmasının 7 Ağustos’ta yazılı emirle gerçekleştiğini öğrendi. Vahdettin bu emri kendisine 16 Ağustos’ta tebliğ edene kadar aradan 9 gün geçmişti...

Demek ki, Enver Paşa, Mustafa Kemal’in padişaha, Enver Paşa’dan ‘başkumandan vekili’ sıfatını almasını söylediği 5 Ağustos’tan iki gün sonra, 7 Ağustos’ta kendisini Suriye’ye yollama emrini çıkartmıştı. Belli ki, Mustafa Kemal’in sözleri Enver’in kulağına gitmişti.

Enver Paşa, ‘asi bir general’ olarak ayrıldığı 7. Ordu’ya kendisini bir yıl sonra şimdi tekrar göndererek intikamını almıştır.

